

Hudba na krásném modrém Dunaji

STANISLAV SUJA

Tak, jak se Praha nazývá matkou měst, tak lze označit Vídeň za matku hudby, jež obdařila toto město přízní a grácií múzy, jakož i štědrostí talentů zejména od druhé poloviny sedmnáctého století.

Kořeny tradice sahají do okolností vlády císaře Leopolda I. (u moci byl v letech 1658-1705 jako císař Svaté říše římské, ale rovněž uherský a na dálku i český král a moravský markrabí.). Kromě toho, že vytrvale bojoval s Turky, stihl zařídít, aby hudba jako jedinečný produkt doby získala v císařství statut prosperujícího umění a přestala být pouhým protokolárním doplňkem na diplomatických banketech nebo uzavřených akcích šlechty či duchovenstva. Italský vliv na nich býval veliký nejen co do protokolu, ale též pokud jde o repertoár, hudebníky a sólové zpěváky.

Hlavním projektantem u císaře byl Ludovico Ottavio Burnacini (1636-1707), který postavil první Dvorní operu ve Vídni v roce 1667. Leopold jmenoval za jejího dirigenta Johanna Heinricha

Velikáni přicházeli a zůstávali

Přesto, že hudba výrazně proslavila Vídeň, jen málo velkých mistrů pocházelo z tohoto města. Christoph W. Gluck vyšel z vesnice Erasbachu v Bavorsku (jeho praděd Simon Gluck pocházel z Rokycan; dědeček Hans Adam i Gluckův otec Alexander Johannes byli ve službách šlechtického rodu Lobkoviců). Franz Joseph Haydn, známý jako otec symfonie, pocházel z vesnice na rakousko-maďarské hranici. Wolfgang A. Mozart, který za svého života složil více než šest set skladeb (opery, symfonie, koncerty, komorní hudbu, mše a chorály), se vždy hrdě hlásil k Salzburku. Ludwig van Beethoven přišel z Bonnu (z něj ve Vídni udělali Rakušana, tak jako se jim podařilo později z Hitlera udělat Němce, i když ten pocházel právě z Rakouska). Johannes Brahms vyšel z Hamburku, Franz (Ferenc) Lehár a Emmerich Kálmán byli Maďaři, Gustav Mahler (narodil se v Kališti u Humpolce) se stal

do sebe šarm Paříže, jejich důvtip byl jiskřivější, slova kupletů kousavější, opíraly se více o sarkasmus a úsměvné napodobení. Naopak vídeňské valčíky byly rychlejší, troufalejší, temperamentnější a snad i hudebně propracovanější, čímž odrážely rovněž ducha oné doby. Zejména valčíky Johanna Strausse mladšího, přezdívaného králem valčíků, jenž zkomponoval více než 500 skladeb, včetně 16 operet, okouzlují svou nevyčerpatelnou melodickou invencí dodnes.

Skladby Na krásném modrém Dunaji, Hlasy jara, Povídky z Vídeňského lesa, Poklad, Vídeňská krev, ale i jiné jsou vlastně takové malé symfonické básně ve valčíkovém rytmu. Svět je hrál a lidé na ně tančili, ale jenom snad Vídeňané znali slova, která je doprovázela. (Viz PAHLEN, Kurt: Johann Strauß und die Walzerdynastie. Heyne Sachbuch, Band 19/550. Wilhelm-Heyne-Verlag, München 1975.)

Tito tři giganti

vídeňské operety a valčíků v mnohém naplňovali obsahem život imperiální Vídne i řadu let po prohře rakouských vojsk na českých polích, lukách a v lesích u Labe ve válce s Pruskem v roce 1866. Straussův Netopýr se objevil prvně v roce 1874, Suppého Boccaccio v roce 1879, Millöckerův Žebravý student o tři roky později a Straussův Cikánský baron v roce 1885. (Cikánský baron je v pořadí desátá opereta Johanna Strausse ml. Její libreto je napsáno podle románu Mórice Jókaiho „Saffi“. Zejména „Cikánský baron“ měl veliký úspěch a výrazně zpopularizoval tento hudební žánr.) Meziútem přicházely nové operety od méně slavných skladatelů, avšak se značným úspěchem u obecnstva. K nim patřili Zeller, Ziehrer, Reinhardt a jiní. Po smrti Johanna Strausse ml. přišel Franz Lehár v roce 1902 se svojí operetou Dráteník. Lehár byl Maďar a jeho hudba nebyla typicky vídeňská, ale více kosmopolitní. Slova jeho valčíků se zpívala ve Vídni s maďarským přízvukem, ale Rakušané jim dobře rozuměli. A když se o tři roky později objevila na jevišti jeho Veselá vdova, získal s ní již světový věhlas. O sedm let později uvedl další svou úspěšnou operetu Hrabě Luxemburg. Hudba i děj jeho skladeb výstižně odrážely atmosféru Vídne jako velkoměsta, v němž se snoubila moc s romantikou, smutek s nadějí,

JOSEF SASKA: Kapela

Schmelzera, rakouského barokního hudebního skladatele a houslového virtuosa. Ve Vídni byla inscenována řada představení barokních oper, mj. též Contiho Don Chiscotte. Císařská Dvorní opera byla považována za chrám dobré muziky a její představení se brzy stala celoevropskou záležitostí, o níž referovali ve svých hlavních zprávách nejen noviny, ale dokonce velvyslanci akreditovaní u panovnického dvora.

V Leopoldových šlépějích pokračoval i jeho syn Josef I. Habsburský (1678-1711), jakožto římský císař, český a uherský král, rovněž moravský markrabě. Byl to vzdělaný muž, kromě hudebního nadání ovládal sedm jazyků a sám zkomponoval několik skladeb.

Operu a hudbu podporoval také císař Josef II. Na počest jeho svatby složil Christoph Willibald Gluck operu Il Parnaso Confuso. Josef II. obdivoval zejména zázračné dítě Wolfganga Amadea Mozarta, jehož vídeňská inscenace opery Figarova svatba byla sice doprovázena nevolí vídeňské šlechty, zato v Praze slavila veliký úspěch a Mozart byl pověřen zkomponováním dalších oper, mj. Dona Giovanniho. Josef II. neměl výraznější hudební talent, ale snažil se chápat muziku a občas hrál i na klavír.

Obklopil se hudebníky a skladateli zvučných jmen, kromě génia Mozarta též Antoniem Sallierim – rovněž úspěšným skladatelem a učitelem hudby. (Někteří historici se kloní k tomu, že Sallieri byl spíš Mozartův vážený partner než nenávislivý rival a že mezi nimi byly docela přátelské vztahy založené na vzájemném respektu. V tomto ohledu je potom film Miloše Formana „Amadeus“ spíš uměleckou nadsázkou než odrazem skutečnosti. Forman zřejmě mj. přejal ideu ruského básníka Alexandra S. Puškina, který napsal hru „Mozart a Sallieri“, v níž Sallieriho označil za původce krize, která dovedla Mozarta ke smrti.)

jedním z nejvíce oslavovaných vídeňských skladatelů. Franz von Suppé byl synovec Donizettiho a přijel ze Splitu v Dalmácii, i když jeho rodina měla belgický původ. Z dalších velkých hudebníků jedině Franz Schubert a Johann Strauss starší (1804-1849) a mladší (1825-1899) byli praví Vídeňané.

Jak bývalo zvykem, pokud vládnoucí rodina měla ráda hudbu, další společnost šlechticů ihned objevila i u sebe vztah k hudbě, či dokonce muzikální talent. Hudební vášeň se začala šířit od bran Hofburgu i do menších paláců a odtud ke služebnictvu a dalším zájemcům. Vznikaly tím i vlídné podmínky pro hudebníky jak domácí, tak zahraniční, kteří se tam s chutí chopili příležitosti, i když neměli nouzi i o jiné možnosti. Gluck měl nabídky v Paříži, avšak dal přednost Vídni. Mozart odmítl nabídku v Berlíně a zůstal rovněž ve Vídni, i když k ní láskou neopylval. Beethoven si na Vídeň tak zvykl, že ji nikdy nechtěl opustit (odtud ovšem psal tklivé dopisy své milované, v nichž vyjadřoval lítost z odloučení). A téměř padesát let poté rovněž Brahms považoval Vídeň za více inspirující než kterékoliv jiné místo na světě. Neméně proslaveným, jakou byla Vídeňská opera, se brzy stal i Vídeňský filharmonický orchestr, kterému dlouho nemohly konkurovat ani vynikající soubory v Berlíně nebo New Yorku.

Slavné operety a valčík

Samostatnou kapitolou hudebního světa v citadele omývané modrými vlnami Dunaje jsou operety, které proslavily velikány žánru, jakými byli Johann Strauss, Franz von Suppé a Carl Joseph Millöcker. Všichni tři představovali heroickou dobu lehké hudby, která zachvacovala srdce po celé Evropě. Výrazně konkurovala francouzským rivalům, zejména takovým, jako Offenbach, Lecocq, Audran, Waldteufel a jiní. Francouzské operety nasáklý

nenávisť s láskou. (Viz též ROTH, Ernst: Vienna, Budapest, Prague. A Tale of Thre Cities. Charles Scribner's sons, New York, 1971. Library of Congress, s. 59 a 64.)

A ještě důležitější po mnoha dramatech a nepředvídanostech oné doby, plné slz i křehkých úsměvů, bylo to, že lidé, kteří byli předtím nuceni často držet v ruce šavle a pušky s bodáky, silně toužili po normálním životě. Ne však nadlouho. Hlas múzy znovu přehlušily zbraně, i když tentokráte i se šťastným koncem.

Pád podunajské monarchie

Výsledky první světové války přinesly rozpad monarchie nazývané též „žalářem národů“ a kýžený přelom do osudů Slovanů, kteří v ní usilovali o plnoprávnost a později i vlastní státní suverenitu. Rozpadem Rakouska-Uherska vznikly samostatné státy: Československo, Maďarsko, Polsko, Jugoslávie (původně království Srbů, Chorvatů a Slovinců), Rumuni šli už vlastní cestou a část Poláků z Haliče a z tehdejší Lodomerie se připojila k vlastnímu polskému státu. Válka velmi krutě postihla právě slovanské národy podunajské monarchie, které byly zahrnány do válečných jatek. Z jiných Slovanů byli postiženi zejména statečně bojující za svůj stát Srbové, mezi nimiž padlo přibližně jeden milion dvě stě padesát tisíc mužů, více než čtvrtina jejich obyvatel. (Viz rovněž: Hej, Slované! Almanach Kmene 2016, s. 9.)

Monarchie jako mnohonárodnostní stát měla rovněž mnohonárodnostní armádu, v níž sloužilo i mnoho Čechů a v rámci uherských kontingentů též hodně Slováků. Při pochodech mezi výstřely je nejednou sjednotil rytmus Radeckého marše složený Johannem Straussem st. v roce 1848 na počest talentovaného стратега maršála Josefa Václava Radeckého z Radče.

Osobné samochvály Fredericka Forsytha, autora svetových špionážnych bestsellerov

PAVOL JANÍK

Kniha Fredericka Forsytha Outsider s podtitulom Môj dobrodružný život (so sloganom: Videl toho v živote veľa. Možno aj všetko) vyšla vo vydavateľstve Ikar v roku 2016 (preložil ju Vladislav Gális, redigovala Zuzana Púčeková, korigovala Silvia Zubeková). Dielo s pôvodným názvom The Outsider: My Life in Intrigue uzrelo svetlo sveta vo Veľkej Británii v roku 2015.

Autor svetových špionážnych bestsellerov sa tentoraz zameral na svoj vlastný príbeh. Výsledkom nie je iba množstvo zaujímavostí a kuriozít zo zákulisia vysokej politiky, mediálnych impérií, spravodajských služieb a vydavateľského priemyslu, ale aj pozoruhodne hojný výskyt nezrovnalostí, protirečení a nedostatkov, na ktoré treba jasne poukázať.

Ospravedlňujem sa, že začnem zdanlivou banalitou, ale za socializmu sa na preklade veršovaných častí prozaických kníh podieľali renomovaní básnici (sám mám uvedenú skúsenosť). Súčasný prístup k vydávaniu literárnych diel, posvätený všetkými kompetentnými inštitúciami vrátane európskych ministerstiev kultúry, väčšmi zodpovedá podnikateľskej mašinérii, ako citlivej sfére verejného prístupňovania duchovných, myšlienkových a estetických hodnôt. Tak vnímavý čitateľ čoskoro narazí na úplne amatérsky a totálne zbrahaný preklad niekoľkých veršov z textu nemeckej piesne.

Nechcem zachádzať do detailov, ale v strednej Európe, kde sa nachádza aj Slovensko, nás neprekvapujú nemecké mená s hláskou ö, preto by bolo vhodnejšie ju uviesť aj v slovenskom preklade ako zachovať jej anglický prepis oe. V angličtine sa slová typu American zásadne píšu s veľkým začiatočným písmenom, tak v preklade omylom vznikla Americká agentúra pre národnú bezpečnosť, čo má byť americká NSA (National Security Agency – Agentúra národnej bezpečnosti, ktorá sa zaoberá elektronickou špionážou – ELINT).

Pikantériou sú francúzski misionári (na fotografickej strane 303), pričom ide o francúzskych legionárov, ktorí použili jeden z Forsythových románov ako návod na uskutočnenie prevratu v ostrovnom štáte Komory. Ibaže by príslušníci francúzskej cudzineckej légie boli misionári v zmysle Mission Impossible.

Prejdime k podstatným atribútom pomerne objemnej a veľmi ambicióznej publikácie. Medzi kľúčové kontradikcie dozaista patria opisy štátov niekdajšieho východného bloku z čias studenej vojny, ktoré sú – na rozdiel od slobodného a demokratického Západu – plné špiónov, odpočúvacích zariadení a ďalej slúžiacich sadistov s nacistickou minulosťou – najmä vo východnom Nemecku.

Autor uplatňuje paušálny prívlastok komunistický na všetky krajiny v sovietskej zóne vplyvu, hoci sa oficiálne nazývali

Nemecká demokratická republika, Československá socialistická republika, Maďarská ľudová republika a podobne. Dokonca ani všetky vládnuce politické strany, ktoré podliehali Moskve, nepoužívali adjektívum komunistické, ale socialistické, robotnícke atď.

Autor síce deklaruje, že nie je pravičiar, ani rasista, ale jeho faktické postoje naznačujú niečo iné. Forsyth ešte aj čílskej lavicovej vláde podsúva mučenie politických oponentov, aby zmazal rozdiel medzi sociálnodemokratickou politikou a následnou pravicovou vojenskou diktatúrou, ktorá zavraždila demokraticky zvoleného prezidenta Allendeho a nastolila masový teror.

Príznačný je aj Forsythov pohľad na africké štáty, ktoré najprv roky viedli vojny za nezávislosť a potom pokračovali v nekonečných jatkách občianskych vojen. Západu neprekážali atómové zbrane v rukách rasistického režimu v Južnej Afrike, ale preventívne sa postaral, aby sa neocitli v rukách černoškého prezidenta Nelsona Mandelu.

V Španielsku počas Francovej vlády tiež nemohla existovať opozícia, ale všetci boli spokojní, veď išlo o pravicovú diktatúru. V poriadku je aj Japonsko so systémom gejší, čiže všestranne vzdelaných sexuálnych otrokýň, ktoré sú príjemným rozptýlením aj pre svetoznámeho britského spisovateľa.

Na druhej strane je zaujímavé, že Forsyth pripúšťa skutočnosti, ktoré vôbec nezodpovedajú jeho čierno-bielemu hodnoteniu histórie a medzinárodných vzťahov. Napríklad – britská spravodajská služba nemusí mať taký vysoký rozpočet ako americká CIA, pretože bezplatne využíva každého lojálneho občana Spojeného kráľovstva pri jeho vycestovaní do zahraničia, vrátane Fredericka Forsytha.

Tajná služba Jej Veličenstva tiež napriek bombastickej západnej propagande proti ľudovej Číne spolupracuje s jej rozviedkou proti Rusku. Západné mocnosti dodávajú zbrane a žoldnierov všetkým súperiacim stranám vojenských konfliktov.

V Biafre počas vojny s Nigériou zomrel 1 milión detí. Briti vyzbrojovali Nigériu, Francúzi Biafru. Čím sa odlišujú predstavitelia najdemokratickejších krajín sveta od vojnových zločincov? Iba tým, že ich nikdy nikto nepostaví pred súd. Nehovoriac o cenzúre v slobodnej, verejnoprávnej, objektívnej a vzorovej BBC, ktorá roky zamlčovala hrôzostrašné informácie z Biafry.

Zostúpme z výšky globálnej politiky do vecnej roviny konkrétnych reálií. Autor opisuje, ako Sovietska armáda v noci nacvičovala vo východnom Berlíne prvomájovú prehliadku, hoci pamätníci ešte vedia, že vojenské prehliadky boli 9. mája.

Podľa Forsytha bol v Československu (v 60. rokoch) jediný nočný bar. Nachádzal sa v Prahe, vstup bol len pre cudzincov

a zatvárali ho o polnoci. V skutočnosti boli u nás nočné bary v každom väčšom meste a v každom významnejšom hoteli otvorené do 4. hodiny ráno. Do polnoci či do jednej v noci boli otvorené vinárne, ktoré boli otvorené aj cez deň.

Nič v socialistických krajinách nemalo kvalitu, ale Forsyth nakupoval kvalitné kubánske cigary, kvalitné československé nahrávky vážnej hudby, kvalitné maďarské kufre z bravčovej kože atď.

Poučné informácie, ktorými nedisponoval ani medzinárodné ostrielaný novinár Frederick Forsyth, kým sa nestal autorom svetových bestsellerov, pochádzajú zo zákulisia vydavateľského a filmového priemyslu. Nijaké dielo sa nemôže stať globálnym knižným a následne kinematografickým hitom bez etablovanej mašinérie založenej na literárnych agentoch, zložitom systéme autorských práv, na reklame, marketingu a únavných turné po všetkých kontinentoch.

Len poznamenajme, že na Slovensku nič podobné vôbec neexistuje. Naopak – firmy nútia umelcov, aby sa vzdávali autorských zmlúv a pracovali ako živnostníci, teda aby nemali nárok na tantiémy za šírenie (opakované publikovanie).

Vďaka fungujúcemu kapitalizmu britského typu sa aj Frederick Forsyth stal zámožným občanom, ktorý však nevďačne opustil svoju vlasť, keď labouristická vláda zdvihla dane na nehoráznych 83 percent. Zabudol uviesť, že zrejme išlo o progresívnu daň, čiže o nehorázne vysoké príjmy.

Loajálny občan Forsyth s rodinou radšej odišiel na rok do Španielska a kúpil si Rolls-Royce. Potom žil päť rokov v Írskej republike, kde mu jeho osobný priateľ a vysoký politik zabezpečil, že tvoriví umelci, vrátane spisovateľov, neplatili vôbec nijaké dane.

Napriek tomu sa obával, že mu môžu – ako boháčovi – uniесť dieťa alebo deti a žiadať výkupné. Preto sa rozhodol vrátiť do Británie, kde už Thatcherovej pravicová vláda znížila daň na prijateľných 60 percent. Írsky premiér mu – v snahe aby zostal v krajine – ponúkol miesto (nie voleného, ale menovaného!) senátora.

O niečom takom v našej demokracii ani nechyrujeme, ale nevdojak nás to vracia k počiatkom ideálnej, a najmä idealizovanej demokracie počas I. ČSR, keď Masaryk bol dva roky prezidentom bez ústavy a bez parlamentu. Potom v roku 1920 vymenoval parlament, ktorý ho zvolil za prezidenta a prijal ústavu.

To sa však už zdanlivo vzdalujeme od posolstva autobiografického diela Fredericka Forsytha, ktoré si napriek načrtnutým výhradám zaslúži pozornosť premýšľajúcej verejnosti.

Na pivo, slečno,
musí musí bejt ječmem nezmoklej, a aby nevzrostl, musí se čistit a nejdřív namočit do štoků v odražený vodě, pak dolů na humna a tam se ječmen vidruje, přehazuje se dřevěnou lopatou nebo volgemutem, pak se suší na hvozdě a oheň jde pod svini, potom ten slad padá do bubnů a kartáčů a extra padá květ, to jsou ty klíčky, a extra padá slad, tím květem se krmějí pěkně voli, jsou potom slady mnichovský na černý piva a slady plzeňský na piva světlý, pak ve varně se slad vaří několik hodin, rozdrčený slad na tři rmuty, aby toho cukrštofu bylo víc, a dá se tam chmel, aby pivo dostalo hořkost, a potom se vypustí na štoky, odtud do spilky do kádí a dají se tam pivní kvasnice, obyčejný pivo se kvasí měsíc, ležák tři měsíce, to mám paměť, pravda? to má málokdo na světě, ležák se dokrapuje kroužkama, to než se pivo stáčí do hektolitřů nebo tupláků, tak se sebere do plecháče ta mutra, ty kvasnice a do každýho sudu se trošku nalije, to potom má pivo jiskru, neboli granát, mnichovský piva ležejí třeba půl roku, a když se poprvně naráží, tak na to se přijde podívat i ochutnat sám prezident...

BOHUMIL HRABAL, Taneční hodiny pro starší a pokročilé

Fotografie z kavárny Slavie Alena VYKULILOVÁ

UŽ ZAS JÍTI DO KAVÁRNY SLAVIE

MILAN BLAHYNKA

Pro pár odstavců o slavné pražské kavárně naproti Národnímu divadlu na rohu vltavského nábřeží a Národní třídy se přímo jako stvořený nabídl verš z neméně slavného Nezvalova *Edisona*, z finále celé té *malé odyseje*, jíž český básník vzdal hold *vynálezci nové epochy, Američanu, hrdinovi dvacátého století a všech věků, který stvořil víc světél nežli Bůh sopek*.

Báseň ku chvále dárce světla ústí v apoteózu tvořivého života, v němž se snoubí sen a obyčejný dobrý den, pohoda s tvůrčím neklidem, radost, stesk i úzkost:

Už zas trhat ve snách bleďé lilie, už zas jíti do kavárny Slavie, už zas srkat každodenní černou kávu...

Hojně navštěvovaných pražských kaváren bylo v první polovině dvacátého století v Praze mnoho desítek, sám Nezval ve své knize *Z mého života* jmenuje na čtyřicet lokálů, kam denně chodili a kde se potkávali a někdy utkávali spisovatelé, architekti, výtvarníci, lidé z divadel. Na téže levé straně Národní třídy směrem od Vltavy byla i proslulá *Národní kavárna*, o kus dál *Metro* a kavárna *Union*, podniky v některých obdobích snad i vyhledávanější a populárnější než *Slavie*. A přece právě *Slavie* trvá netoliko ve vzpomínkách.

Národní kavárna anebo *Union*, to jsou dlouho už pouze legendy, Karel Čapek marně volal na pomoc, když byla ohrožena *Unionka*, kde tkvěl *dech literárních a uměleckých generací*, zanikla také *Nárvav*. Slavii jako málem poslední z řady hrozil zmar na konci tisíciletí, kdy kavárnu svého *Národního domu* pozbyla Olomouc, *Elektru* a *Fénix* Ostrava. Též osud *Slavie* byl dost dlouho nejistý, nicméně význam, *genius loci* kavárny *Slavie* byl a je tak mimořádný a výjimečný, že dopustit proměnu tohoto *symbolu*, této vpravdě *kulturní instituce* v nějakou hernu nebo módní prodejnu dost dobře neslo.

Ve Slavii byli jako doma

bratři Čapkové a jejich pokolení, ale mívál v ní svůj hlavní stan také mladší *Devětsil*, *Teige* se tam vídal s *Janem Zrzavým*, *Nezvalovi* si tam povzdýchli *V. H. Brunner*, že obětoval grafice příliš mnoho sil, že měl raději malovat, *arch. Honzík* zase vzpomíná, jak

Jiří Voskovec, v žirardi *slamáku*, se prodírá mezi stolky *Slavia* s deskami pod paží. Přináší sem, mezi tanečnice *Divadla mladých*, mezi režiséry, malíře a herce své *obrazové básně*. A už roku 1925 do revue *Gentleman*, jedinečného pražského předchůdce *Playboye*, píše *Holan* své „lyrické postřehy“ *Pražské kavárny* a začíná právě *Slavií*:

Tkví tu něco z dobré výchovy. Proto sedíte a pátráte, nesedíte-li tu někde François Rabelais. V dostatečném tichu by se zde dala studovat i teologie.

Ano, atmosféra *Slavie* byla a je atmosféra zázraků. Seifert k stáru vzpomínal celou básní *Kavárna Slavie*, jak *tajnými dveřmi z nábřeží někdy přicházel Guillaume Apollinaire (...)*, a když *jsme od stolku vyhlédli z oken, pod nábřežím tekla Seina*. Ach ano, *Seina!* Neboť široce rozkročena opodál stála *Eiffelka*.

Podivuhodné ovzduší imaginace a invence nevyvanulo ze *Slavie* ani po druhé světové válce, ve Slavii se utábořili autoři netěšící se oficiální přízni.

Dnes patrně nejvýznamnější český básník *Jiří Kuběna* ve své *Paměti básníka* vzpomíná, jak tam ve svých šestnácti nebo sedmnácti poprvé uviděl *Jiřího Koláře* a byl mu představen, a ač pln odporu ke každému bohémství, literátství i *kavárnománii* a *sláviománii* svého přítele, nezůstal u toho *Kolářova směšně malého mramorového stolku, obklopeného vždy nejméně třemi čtyřmi stolovníky (nejčastěji Hiršalem, Grossmanem, Fukou, Vladislavem, sem tam Bednářem)*, neuhranut autorem, který jako básník, překladatel, později kolážista a výtvarník *světového jména* vstoupil pak rovnou od svého stolku do *historie*.

A vstoupil do ní právě v Paříži, jejíž Seinu viděl Seifert téci pod okny *Slavie* a jejíž *Eiffelka* se mu rýsovala na Petříně.

Také ve své knize

Všechny krásy světa

Seifert prodlel *U okna kavárny Slavie*, z níž bylo vídat, i když sněžilo, korzující bratry Čapky, *Václava Špálu*, někdy i *Jana Zrza-*

vého. Na tom, co všechno se dalo sledovat z oken zázračné kavárny, vlastně celé české dějiny dvacátého století, založil brzy po vydání *Všech krás světa* německý spisovatel původem ze Slezské Ostravy *Ota Filip* svůj fantaskní a ironicky bizarní román přímo nazvaný *Kavárna Slavia* (německy 1985, český překlad 1993):

Kolem kavárny Slavie táhly demonstrace, průvody, státní pohřby, přes bývalý Františkův most pochodovaly do města cizí armády. Ulice, náměstí, uličky a mosty střídaly rychle jména; hra měla co chvíli nový titul, ale kulisy a komedie zůstávaly stále stejné. Občas se měnily kostýmy, nasazovaly se nové masky, hlásaly se nové programy a ideologie, jenže byly zde vždycky jen tím, čím byly odjakživa: metaforami, na hony vzdálenými věcným obsahům...

Vypravěč *Filipova* románu se zmiňuje i o tom, jak vezli kolem *Slavie* roku 1937 rakev s *TGM* a jak si místo u okna zaplatila žena, která usedavě plakala, protože už nestihla někdejšího prezidenta zavraždit. *Jan Zábrana*, který umřel dřív, než vyšel *Filipův* román, ve svých deníkových zápiscích *Celý život* (publikovaných až 1993) vypráví podobný skandální příběh: když se v dubnu 1958 od *Kolářova* stolku zvedl a běžel za smutečním průvodem, nazval prý *Jiří Kolář* zesnulého *Nezvala* velice vulgárně. *Kolář* v 90. letech popřel, že by něco takového řekl. I takovému rozpory a spory až za hrob patří k proslulé kavárně na křižovatce dějin.

Ale abychom nezapomněli, že do kavárny se chodí přec na kávu: někdy nebylo ani na ni. *Miloslav Šimek*, který s *Jiřím Grossmannem* ve Slavii jako tolik jiných před nimi i po nich psával své první texty (do *Slavie* lokalizovali i příběh jedné povídky), ve sborníku *Čtyři o čtyřech* vzpomíná, že jíst chodili do automatu a v kavárně vyseďávali jen u sodovky, kávu si dopřáli jen výjimečně. To *Nezval* za svých prvních pražských let si kávu neodepřel. V době okouzlení extravagantní paní velkých filmařských ambic *Zet Molas* v kavárně *Slávii* trávil celé dny; píše o tom v 36. kapitole *Z mého života*:

Málokdo věděl, že šálky kávy, vypité kavárně, jsou často mým obědem a mou večeří, nejméně to věděla ona...

Co všechno za takovým veršem *Už zas jíti do kavárny Slavie*, co vše za ním je!

PŘEČETLI JSME PŘES RAMENO

Gabriel García Márquez: Devadesát dnů za železnou oponou

Málokdo ví, že se v 50. letech 20. století objevil Gabriel García Márquez – tehdy nepřiliš známý mladý levicový kolumbijský novinář – v komunistickém Československu.

Byl původně pozván do Sovětského svazu na Světový festival mládeže, ale podařilo se mu svou „cestu na Východ“ rozšířit o návštěvu NDR, Polska, Maďarska a ČSSR. V době, kdy byl čelný představitel jihoa-merického magického realismu ve východní Evropě, mu bylo sotva třicet let a za sebou měl doposud jedinou publikovanou knihu. Pokud vám to ještě nedošlo, jde skutečně o budoucího držitele Nobelovy ceny za literaturu a autora románů *Sto roků samoty*, *Láska za časů cholery* a *Kronika ohlášené smrti*.

Člověk by řekl, že bude mít mladý levicový jihoa-merický intelektuál pochopení pro svět, ve kterém žít znamená již včera. Měl i neměl. Co však měl zcela jistě, to byl zvědavý pohled vnímavého člověka, který se na svět východní Evropy díval nezaujatě. I díky tomu vznikly malé reportáže z jednotlivých zemí, kterými projížděl. Všímal si všedních věcí kolem sebe a skládal charakteristiky jednotlivých národů, které mají svou překvapivou hodnotu až do dnešních dnů.

Nebudeme vás napínat. My Čechoslováci jsme z toho vyšli jako vždy nejlíp. Byli jsme pro něj jedinou zemí, která si zachovala parametry, které snesly srovnání se světem, ze kterého k nám přijel. Prahu dokonce označil za metropoli srovnatelnou s Vídni, Paříží nebo Londýnem, zaujala ho snaha obyvatel čistě

a vkusně se oblékat, bohatý kulturní i společenský život a celková bezstarostnost lidí, se kterými se u nás potkal. Co ho naprosto fascinovalo, bylo civilní a zcela nevojenské chování důstojníků Československé lidové armády, kteří nakupovali v obchodech se svými ženami a dětmi, usmívali se a koupená rajčata neváhali vložit do své vojenské čepice.

Chápeme. Lidskou tvář jihoa-merické vojenské junty si dokáže asi představit málokdo. Každopádně celá kniha rozhodně stojí za přečtení. Většina z toho, co je v ní popsáno, platí dodnes. Dokonce by se dalo říci na věčné časy a nikdy jinak. A jak bychom Márqueze spojili se Zlínem? Jednoduše. Díky obrázkům zlínského rodáka Borise Jirků, který jeho české překlady geniálně ilustroval.

* *

Čtvrtletník KOLEM KAMEN vydává Spolek na obnovu tradičních řemesel ve Dvorech nad Lužnicí, šéfredaktorka Jitka Pokorná; jubilejní 50. vydání, červen 2025, se věnovalo architektuře Zlína a „Zlínskému bydlení v kostce (cihle)“. Čtyřiaosmdesát tištěných stran na křídě formátu A4 nebo www.kolem-kamen.cz. Časopis má mimo jiné dvě skvělé kulturní rubriky - Kamnářovo ucho (o hudbě) a Co čteme za kamny (o literatuře).

CO BUDE PŘED POUTÍ A CO AŽ PO NÍ

IVO HAVLÍK

Na pomezí Čech a Moravy, konkrétněji na trojmezí okresů Havlíčkův Brod, Žďár nad Sázavou a Jihlava, se drží tradice poutí, i když už výrazně klesá jejich náboženský rozměr a převažuje charakter lidové zábavy a jarmarečních trhů.

Mezi největší patří pouť pod Santiniho kostelem na Zelené hoře, dnes památkou chráněnou organizací UNESCO, Mrkvanová pouť se skutečnými mrkvovými koláči v Polné, kterou jako mladá žena zažila Božena Němcová, svatovítská pouť v Havlíčkově Borové pamatující Karla Havlíčka Borovského a konečně také svatojánská v Přibyslavi, na kterou jako žák zdejší školy chodil pozdější malíř Jan Zrzavý.

Pouť v třitisícovém městečku (nepočítaje deset přilehlých vesniček) se koná každý poslední víkend června a je harmonogra-

Kolotoče, ruské kolo, zběsilá auta, skákadla

Doplnily je jarmareční stánky s všelikým zbožím. Z oblečení byl zájem o trička světoznámých fotbalistů, prodávaly se i kaktusy a česnek, vzduchovky a palné zbraně, ale tradiční střelnice přijela pouze jedna. Nechyběly bezcenné tretky a kýče. Jak bylo možné postřehnout, upadá prodej klasických perníkových srdcí, na odbyt nešly ani ty krasopisně nadepsané „Z lásky“.

Některé ceny byly hodně nadsazené. O několik dnů dříve si autor tohoto fejetonu chtěl v Informačním centru v Mikulově koupit slamák. Stál tam pouhou stovku, žel na hlavě mu neseděl. Na příby-

V jiném slova smyslu ji potom před pondělním rozbřeskem dokončila posílená technická četa, která odpadky z náměstí dočista uklidila.

Říká se jim světští

Výraz označuje něco pozemského (v protikladu k posvátnému, sakrálnímu, církevnímu). V užším slova smyslu označuje někoho, kdo zůstává před chrámem, aniž by do něho vstoupil. Širším významem tohoto slova pak rozumíme věci všední, které jsou opakem věcí posvátných.

Světský je příslušníkem rodiny, která si po generace předává dané řemeslo (míní se především provozovatelé zábavních

ještě letos a jiné až po Novém roce, ale praví se: „To bude před poutí a to zase bude až po poutí“.

Letos přálo slunce. Návštěvníci si užili stále modernější technické atrakce, z nichž mnohé by mohly sloužit k výcviku kosmonautů. Lidé v adrenalinovou techniku mají důvěru navzdory několika haváriím s vážnými úrazy, zle například bylo v Havířově.

Novou atrakcí tentokrát byl tradiční řetězkový kolotoč, zdánlivě nic zvláštního, ale rotoval hodně vysoko nad střechou několikapatrové školy a domy Bechyňova náměstí.

mem, časovým předělem v životě občanů. V Přibyslavi se neříká, že se jedno odehraje

slavské pouti mohl tentýž slamák mít v patřičné velikosti, leč za 550(!) korun.

Ve městě proslaveném veletrhy českých a moravských sýrů, nebyla chuť na vyhlášené sýry z Holandska, byly příliš drahé a v žáru slunce se některé už roztékaly. Obdobně se v horku škařil vyuzený špek.

Dva sbory dobrovolných hasičů uspořádaly taneční zábavu a místní chovatelé se chlubili tím, co vyrůstá v jejich chlévech, kur-níci a kotcích.

Hostinec U Huberta po svévolném uzavření středověké pivnice U Kubínů prokázal, že na rynku už jako poslední zachraňuje pohostinnost města a hasí žízeň, v horkých dnech zvláště silnou. V nedělním večeru v něm a před ním bylo plno. Na již stánkaři vyprázdněném náměstí nejen pivaři dělali tečku za poutí. Prý se vyvedla!

parků, lidové kolotočáři a cirkusové rody) s tím, že rodina má mezi svými předky potulné loutkáře, komedianty a provozovatele někdy v minulosti kolotoče, lunapark nebo cirkusy, pokud je neprovozuje dodnes.

Vysočinské deníky v loňském srpnu zaznamenaly, že na Salvátorské pouti na Resslově náměstí v Chrudimi byl osobně přítomen nestor legendárního rodu kočujících světských Josef Spilka z Pardubic. Dodejme, že prací a pětáosmdesáti lety sehnutý veterán přijel také do Přibyslavi (na snímku).

A kdo ví, zda se neodehrál příběh pouťové lásky z krásného filmu Romance pro křídlovku, jehož scénář napsal český básník, národní umělec František Hrubín?

Foto autora

BERTA SUTTNEROVÁ: VZOR PRO ČESKOU VOJANDU

Petr Chrdle letos v nakladatelství Kava-Pech vydal zajímavou knihu Berta Suttnerová: Pražská rodačka, nositelka Nobelovy ceny míru. Zobrazuje v ní dramatický osud neobyčejné dámy označované za nejproslulejší ženu světa před první světovou válkou.

Berta Suttnerová (Bertha von Suttner, 1843–1914), se narodila v Praze jako komtesa Bertha Sophia Felicita Kinsky. Dostalo se jí perfektního vzdělání zejména ve hře na piano a zpěvu a mluvila šesti jazyky. Krátce spolupracovala v Paříži s vynálezcem dynamitu a tehdy jedním z nejbohatších mužů světa Alfredem Nobelem. Stali se z nich přátelé na celý život a Nobel také finančně podporoval její mírové aktivity. Byl v tom jistý paradox, vždyť Nobel svým objevem výrazně přispěl k výrobě velmi účinných zbraní.

Ve třiceti letech se Berta provdala za Artura von Suttnera. Hned po svatbě odjeli do Gruzie, kde zůstali devět let. Do Rakouska se vrátili už jako známí spisovatelé a nadšeně se vrhli do tehdy začínajícího mezinárodního mírového hnutí. Prvními romány, v nichž Suttnerová vyjádřila své protivá-

lečné myšlenky, byly Inventář duší a Čas strojů. Ale celosvětově ji proslavil až její hlavní protiválečný román Složte zbraně! Ten je podle vyjádření Lva Nikolajeviče Tolstého srovnatelný snad jenom s románem Chaloupka strýčka Toma od Harriet Beecher-Stowe. Jako ten udělal pro zrušení otroctví víc než veškerá vědecká pojednání, tak toto dílo von Suttnerové přispělo k rozšíření mírové myšlenky po celém světě.

V roce 1905 obdržela Berta Suttnerová jako první žena Nobelovu cenu za mír. Navzdory vysokému finančnímu bonusu zemřela v chudobě. Všechny své prostředky věnovala boji za mír.

Mnoho měst v Rakousku a Německu, rovněž ve skandinávských zemích, dodnes nese její jméno v názvech ulic či náměstí a Berta von Suttner je zobrazena na rakouské minci v hodnotě 2 euro. Její portrét se nacházel i na starší rakouské bankovce - 1000 šilinků. V Česku se pražské rodačce takových poct nedostalo, pouze Česká pošta v roce 2013 umístila její portrét na osmnáctikorunovou známku.

(ivo)

